

Војислав Г. Павловић

ОД СРБИЈЕ ДО ЈУГОСЛАВИЈЕ
ФРАНЦУСКА, СРБИЈА, ЈУГОСЛАВИЈА 1878–1918

ЕДИЦИЈА
СРБИЈА 1914–1918

Уредник
Зоран Колунџија

Превод са француској
Вера Павловић
Сања Недељковић

Наслов оријинала
DE LA SERBIE VERS LA YOUGOSLAVIE. LA FRANCE ET
LA NAISSANCE DE LA YOUGOSLAVIE 1878-1918
Institut des études balkaniques Academie serbe des sciences et
des arts, Belgrade, 2015.

Copyright © ИК Прометеј, Нови Сад, 2023.

Издавање *Едиције Србија 1914–1918* подржали су

Министарство културе и информисања Републике Србије

Град Нови Сад – Градска управа за културу
[Ставови аутора изнети у књизи, не изражавају ставове
органа који је доделио средства за суфинансирање]

ВОЈИСЛАВ Г. ПАВЛОВИЋ

ОД СРБИЈЕ
ДО ЈУГОСЛАВИЈЕ

ФРАНЦУСКА, СРБИЈА, ЈУГОСЛАВИЈА

1878–1918

ПРОМЕТЕЈ
НОВИ САД

РТС

РАДИО-ТЕЛЕВИЗИЈА СРБИЈЕ
БЕОГРАД

Сабрини

I

**Примат финансијских интереса
Француске у односима са Србијом
1878–1906.**

Нације бивше Југославије задесила је та несрећа да их раздели вековна граница између католичког и православног света, као и света ислама. Овај јединствени положај приморава их да, *in extremis*, остварење својих националних пројеката виде у нестанку два царства, вишенационална, па чак и антинационална, чије средњовековно порекло и структуре (упркос суштинским реформама) старог поретка нипошто нису у складу са националним принципом. Дакле, југословенски покрет, у најширем смислу те речи, бори се на равницама Македоније и на обалама Јадрана преко шест година како би основао своју или своје националне државе. Рат започет у Сарајеву проузроковао је не само нестанак Хабзбурга и Османлија већ и Романових и Хоенцолерна. Када се 1918. стварају прве југословенске институције, Француска остаје сама међу великим силама још увек присутним на Балкану и у Средњој Европи.

Победа Јужних Словена је и победа Француске, дакле победа демократског принципа. Но она је кратког века, јер ће несугласице међу самим југословенским нацијама и италијанске територијалне претензије изазвати нову жестоку борбу за превласт над југословенским земљама. Ипак, Француска, без територијалних претензија и ограничених економских амбиција, била је привилеговани саговорник Јужних Словена током ратова који су водили ка ослобађању од страног јарма. Она представља надасве демократски и културни модел на који југословенске елите у настајању теже да се угледају. Њен утицај је важнији међу Србима, јер они трагају за демократским моделом различитим од ауторитар-

не културе суседне Аустроугарске монархије и од аутократске традиције браће Руса.¹ Југословенске нације у оквиру Двојне монархије под јаким су утицајем германске културе и француски утицај се међу њима тешко успоставља, али рат се у том смислу показује као одличан катализатор.

Дијалог између Француске и југословенских нација успостављен је много пре ратова с почетка XX века. Кључни догађај је несумњиво Мајски преврат у Београду 1903. Крај владавине последњег Обреновића представља револуцију чије ће последице осетити сви југословенски народи. Београд постаје средиште српског националног покрета, али, у нешто мањој мери, и југословенског. Крај периода потчињености српске спољне политике Двојној монархији отвара могућности за продубљенију сарадњу са Француском. Испрва, Србија започиње битку у циљу обезбеђивања средстава за своју спољну и националну политику. Борба за економску независност са Аустроугарском биће прилика за интензивне контакте са Владом Републике Француске. Узроци овог економског и политичког сукоба почивају на одлукама Берлинског конгреса, те тако анализа економских и финансијских односа између Француске и Србије мора почети оснивачким актом – стицањем независности српске кнежевине након Берлинског конгреса у јулу 1878. године.

Француско-српска економска и финансијска сарадња

Борба коју је 1804. године започео Карађорђе окончана је скоро три четврт века касније када је Србија коначно стекла независност. Немачки канцелар Бизмарк 13. јула 1878. формално је саопштио председнику српске владе Јовану Ристићу одлуку Берлинског конгреса о признавању независности Кнежевине Србије. Ову одлуку прати низ услова, а

---

¹ Dušan Bataković, *Les sources françaises de la démocratie serbe*, Париз, CNRS Éditions, 2013, 26–28.

нарочито: обавеза поштовања верске равноправности свих становника Србије (посебно се помиње правни статус Јевреја), изградња пруга које повезују Европу са турским железницама, прихватање дела турског дуга, поштовање економских и политичких привилегија проистеклих из капитулација до закључења економских уговора са дотичним земљама. Независност је дакле условљена низом обавеза које представљају велико оптерећење за Кнежевину, исцрпљену у два рата против Турске 1876. и 1877/78. године. Током ратова на видело излазе сва ограничења српске администрације, када милицију која је деловала као војска жестоко потуку турске снаге. Порески систем није у стању да финансира ратне напоре, и Србија мора да прибегне задужевању, како унутрашњем тако и спољном, са врло неповољним резултатима. На концу, читав административни систем показује неспособност да се носи са кризном ситуацијом. Кнежевина из ових ратова излази финансијски уништена, привреда је разорена неактивношћу и ратним реквизицијама, а читав јужни део земље опљачкале су и опустошиле непријатељске трупе.

Економске проблеме прати и озбиљна политичка криза, јер Срби током преговора који су претходили склапању Санстефанског споразума у фебруару 1878. схватају да су их Руси напустили у корист велике Бугарске. Српска дипломатија није упозната са договором из јануара 1877. у Будимпешти између Русије и Аустроугарске, којим је Босна и Херцеговина препуштена Двојној монархији и којим је Бугарска постала главни руски пион на Балкану. Тек у Берлину Јован Ристић, председник српског Министарског савета, схвата да његова земља нема другог избора до да постигне договор са суседном Монархијом. Добијањем права да окупира Босну и Херцеговину, Двојна монархија постаје неприкосновени господар западног дела Балкана. Србија, суочена са бугарским територијалним потраживањима које подржава Русија, тражи подршку Беча како би сачувала плодове своје

касне победе над Османлијама. Најзад добија градове Ниш, Врање и Пирот, и заузврат мора да прихвати услове које је поставио министар спољних послова Двојне монархије гроф Ђула Андраши.

Ристић на Андрашијев захтев 8. јула 1878. године у Бечу потписује Конвенцију која се тиче железнице, трговине и регулације Ђердапске клисуре. Српска влада се најпре мора посветити изградњи железничких пруга које повезују аустроугарску железницу са турском у правцу Цариграда и Солуна. Такође се обавезује на закључивање економског уговора са својим суседом, чак и да испита могућност царинске уније. Влада у Бечу дакле бира економска средства за јачање свог утицаја у Србији.² Обавезе које је преузео Ристић потврђује члан 38. Берлинског споразума, предвиђајући да Кнежевина Србија мора заменити Турску преузимањем обавезе изградње пруга и њиховог повезивања са аустроугарским железницама.³ Ова формална обавеза конкретизирана је српско-аустроугарском железничком конвенцијом од 9. марта 1880. године којом се предвиђа повезивање српских железница са две турске пруге, Митровица–Солун и Цариград–Белово у Бугарској. Србија се обавезује да ће изградити пругу Београд–Ниш, са два крака: 1) према Врању, турској граници, Скопљу и Солуну; 2) према Пироту, бугарској граници, Софији, Белову и Цариграду, до 13. јуна 1883. године.⁴ Србија, преузевши обавезу да почне са радовима 1880. године, а немајући ни финансијских могућности ни техничких капацитета, расписује у новембру јавни позив за изградњу железнице и за кредит којим ће се изградња финансирати.

---

² Gales Stokes, *Politics as Development. The Emergence of Political Parties in Nineteenth-Century Serbia*, Durham and London, Duke University Press, 135–138.

³ Драгољуб Живојиновић, Михаило Војводић, *Документи 1878*, Београд, СКЗ, 1980, 125.

⁴ Dragomir Arnaoutovich, *Histoire des Chemins de fer yougoslaves*, Париз, Dunod, 1937, 61.

Када је позив објављен, Ристић подноси оставку. Он је две године водио економске преговоре са Бечом, одбијајући да прихвати да Двојна монархија аутоматски ужива право најповлашћеније нације позивајући се на то да га је имала и са Османским царством. Октобра 1880. спреман је за царински рат са моћном суседном Монархијом не би ли сачувао економску независност Кнежевине.⁵ Међутим, кнез Милан Обреновић томе се противи. Дубоко уздрман због изгубљене подршке Русије и страхујући за своју власт, он одлучно судбину своје земље и своју личну будућност ставља под заштиту аустроугарске владе. Због тога 26. октобра поверава владу пријатељима, такође аустрофилима, из Српске напредне странке. Ова влада, а нарочито кнежев лични пријатељ Чедомиљ Мијатовић, министар иностраних дела и вршилац дужности министра финансија, наслеђује тежак задатак да пронађе средства за изградњу железнице. Одзив на јавни позив је веома умерен. Међу онима који су се одазвали налази се и руски предузетник Баранов, чију кандидатуру српска влада оцењује као руски маневар за спречавање аустроугарске економске контроле над српским саобраћајницама. Мијатовић у децембру одлази у Беч по савет. На Балхаусплацу му саопштавају да је руска кандидатура у потпуности неприхватљива. Схвата да је аустроугарска влада наклоњена кандидатури Генералне уније (*Union Générale*), француске банке којом председава Ежен Бонту. Тако ће обавеза изградње железнице у складу са жељама Двојне монархије бити прилика да Кнежевина Србија по први пут дође у додир са француским финансијама.

---

⁵ Живан Живановић, *Политичка историја Србије у другој половини XIX века*, Београд, Геца Кон, 1924, II, 108–111.

Бонтуова афера

Ежен Бонту, француски инжењер и директор Аустроугарске јужне железнице, Зидбана (*Südbahn*) до 1878. године, врло уважаван у Аустроугарској, постаје исте године у Паризу један од оснивача Генералне уније, католичке и легитимистичке пословне банке. Бонту, њен председник од лета 1878, већину времена проводи у Бечу. Тамо успоставља блиске везе са кабинетом грофа Едуарда Тафеа, који је био на власти од јануара 1879. Ова влада, настојећи да створи сопствену финансијску основу и да се ослободи финансијског утицаја аустроугарских банака повезаних са претходним кабинетом, обраћа се француским финансијерима. Бонту и његова банка Генерална унија, већ упознати са бечким берзанским тржиштем, добили су привилегију да 11. новембра 1880. у Бечу оснују Привилеговану царску и краљевску банку аустроугарских земаља, названу Лендербанка (*Länderbank*). Француски амбасадор у Бечу сматра да је нова банка настала под директним патронатом владе са циљем преузимања финансијских послова државе.⁶ Један од првих ових државних послова биће изградња српских железница.

Мијатовић ступа у контакт са Бонтуом децембра 1880. Пошто је кандидатура Генералне уније прихваћена, њен представник виконт Д'Аркур одлази у Београд да убеђује српске парламентарце. У јануару 1881, Бонту стиже у Београд у пратњи више личности, међу којима је и новинар Мишел Розен, бивши дописник из Београда, већ добро познат у уским круговима београдске елите. Бонтуов двоструки приступ, аустроугарски дипломатски притисак који врши аустроугарски посланик барон Херберт и суме које Розен предлаже српским политичарима, а нарочито кнежевом окружењу, уродили су плодом. Виконт Д'Аркур 3. фебруара 1881. потписује споразум са напредњачком владом о: 1) зајму за фи-

---

⁶ Jean Bouvier, *Le Krach de l'Union générale (1878-1885)*, Париз, Presses universitaires de France, 1960, 61.

нансирање изградње железнице; 2) њеној изградњи; 3) стварању друштва за експлоатацију српских железница. Према овом споразуму, Генерална унија даје Србији зајам од номиналних 100 милиона франака (вредност франка је била истоветна са вредношћу златног динара), од којих је 30% обезбедила Лендербанка за изградњу и експлоатацију српске железничке пруге од Београда до Враћа на граници са Османским царством.⁷ Услови овог зајма веома су неповољни за Србију.⁸ Међутим, српска Скупштина ипак изгласава закон о зајму 24. марта 1881, јер је то била обавеза које су јој наметнуле велике силе на Берлинском конгресу. Он представља део договора између Ристића и Андрашија.⁹

Бонту, желећи да олакша финансијску ситуацију Краљевине, благонаклоно одговара на захтев српске владе и 1. априла даје јој нови зајам како би могла да отплати свој „летећи“, краткорочни дуг и дугове настале услед рата.¹⁰ Ануи-

---

⁷ John Lampe, „Serbia 1878-1912“, у Rondo Cameron ed., *Banking and Economic Development. Some Lessons in History*, Oxford University Press, New York 1972, 156.

⁸ Најпре је зајам од 100 милиона закључен по ефективној каматној стопи од 71,4%. Генерална унија предлаже изградњу српске железнице по цени од 198.000 франака по километру, од чега Бонту свој профит процењује на 45.000 франака, или готово 23%. Железнице остају власништво Србије, која одређује цену превоза, али Генерална унија задржава право експлоатације која ће јој доносити фиксни приход током наредних 25 година. Отплата зајма гарантована је нето приходом железнице, приходом од царина, па све до прихода од грађанског пореза. Образује се посебан фонд за прикупљање износа намењеног отплати дуга. У замену за ове чврсте гаранције, Бонту не даје никакав крајњи рок за изградњу нити било какво јемство у случају да до њега не дође како је предвиђено. Годишњи износ дуга је 6 милиона франака, а период отплате 50 година, што представља велики терет за буџет Србије, у износу од око 23 милиона. John Lampe, Marvin Jackson, *Balkan Economic History 1550-1950. From Imperial Borderlands to Developing Nations*, Bloomington, Indiana University Press, 1982, 212.

⁹ Stokes, *Politics as Development*, 207–209.

¹⁰ Кредит је закључен на номинални износ од 33 милиона, од чега је трећина замењена за 20.000 акција номиналне вредности од по 500 франака железничког зајма. На тај начин је железнички зајам напослетку достигао номиналних 90 милиона, при чему је држава Србија 10 милиона овог кредита заменила за 11 милиона франака новог кредита. Преостале две трећине намењене су отпла-

тет кредита за железницу новим задуживањем смањен је на 5,4 милиона, а ако се томе дода ануитет новог, такозваног „Лутријског зајма“ од 1,6 милиона, укупан ануитет достиже 7 милиона. Српски годишњи буџет 1881. године износи 23 милиона. Дуг Србије је значајан, а износ ануитета толико велики за њен неразвијени порески систем да она није у стању да га исплати. Износи намењени регулисању унутрашњег дуга показују се недовољним и Србија недвосмислено ступа у зачарани круг катастрофалног задуживања.¹¹

Узрок овог убрзаног задуживања, осим хаотичног стања српског пореског система, свакако је и зеленашка природа Бонтуовог кредита. Он лично процењује очекивану добит на читавој операцији на више од 30 милиона, од стварно уложених 83,4 милиона, дакле добит од 36%.¹² Међутим, мора се нагласити и интерес Владе Србије у читавој операцији. Српска кредитна способност непозната је на европским тржиштима, и Србија није у стању да обезбеди финансирање оволиких размера. Бонтуа у Србију привлачи првенствено јемство Аустроугарске. Ризици које преузима надомешћују се значајним очекиваним профитом.

С друге стране, Кнежевина Србија, принуђена да предузима велике радове модернизације и индустријализације, па и наоружавања, немајући ни сопствених средстава нити техничких капацитета, мора да следи финансијски савет силе чију заштиту у том тренутку ужива. Србија крајем XIX и почетком XX века може да бира између Двојне монархије и Русије. Избор зависи од ње само када су њени потенцијални заштитници у сукобу, што почетком осамдесетих није слу-

---

ти унутрашњег дуга Србије. Генерална унија узима ефективне четири шестине, односно ефективних 12 милиона, по стопи од 75,5%. Она задржава право на опције преостале две шестине. Рок отплате новог кредита такође је 50 година. Milan Simitich, *La dette publique de la Serbie de l'origine à la guerre de 1914*, Париз, Association des étudiants de Doctorat, 1925, 110–113.

¹¹ *Ibid.*

¹² Eugène Bontoux, *L'Union générale, sa vie, sa mort, son programme*, Париз, A. Savine, 1888, 89.

чај. Обновом Тројецарског савеза 18. јуна 1881, потврђује се припадност Србије аустроугарској зони утицаја. Међутим, Бонтуова афера први је у дугом низу сукоба на српској политичкој сцени у којем се супротстављају две политичке струје, аустрофилска и русофилска.

Чак и после независности неопходно је говорити о политичким струјама, јер тек се законом од 13. априла 1881. дозвољава стварање политичких партија. Међутим, од раних седамдесетих у Србији постоје језгра три будуће политичке партије, либерала, напредњака и радикала. То су заправо само неформални парламентарни клубови, лишени било какве структуре и чије идеје неодређено подсећају на концепте њихових западних пандана. На основу њихове визије спољне политике и српског националног деловања раздвајају се аустрофилски напредњаци од русофилских либерала и радикала. Последња два тора воде енергичну националну политику, потпуно уверена да уживају руску подршку. Као главни циљ свог политичког деловања истичу ослобађање свих Срба који још живе под туђинским јармом. Једино по чему се разликују јесте начин на који се то може постићи.

Либерали, на власти од 1876, позивају на рат против Турака као на народни устанак који уједињује државу и грађане у јединственом настојању да се заврши борба започета 1804. године под Карађорђем. Уверени да ће снага народне милиције и ратнички занос српских сељака надвладати турске трупе, изненађени су када порази ове сељачке војске покажу границе њиховог концепта народног устанка. Њихово политичко деловање углавном је патријархално, чак патерналистичко. Најзад, Србија се по њиховом тумачењу да упоредити са патријархалном породицом, чијом су судбином, као први српски дипломци европских универзитета они компетентни да управљају, уживајући неоспоран ауторитет налик очинском. Њихово тумачење демократије и личних слобода учени је амалгам демократских принципа којима су посведочили током студија и српске патријархал-

не и сељачке демократије, засноване на кључној ћелији *за-друје*. Напоследку, Јован Ристић и његови пријатељи и савременици, Владимир Јовановић, Радивоје Милојковић, Алимпије Васиљевић, и њихов савезник у мантији, митрополит Михаил, не виде потребу за успостављањем читавог низа посредника између власти и народа. Њихов ауторитет мора бити апсолутан, неоспоран. Против оспоравања сељачке скупштине бори се Ристић, неприкосновени вођа либерала, мешавином ауторитарности и енергије и зналачким вођењем администрације током избора. Увек беспрекорно одевен, у црном реденготу усред скупштине још увек допола обучене на турски начин, ауторитаран и одлично упућен у послове, говори сталожено и убедљиво и за већину сељачких парламентарца отелотворење је државничког ауторитета. Са студија у Немачкој донео је поштовање према пруском систему владавине, чији легитимитет обезбеђује Скупштина, која треба да се састаје како би одобравала владајућу политику.

Радикали доносе са студија, нарочито у Русији, Немачкој и Швајцарској, појмове социјализма и парламентарне демократије. Савршено познајући јаз између ситуације у Србији и Западној Европи, своју идеју демократије заснивају на децентрализацији и општинској аутономији. Они први пут српског сељака доживљавају као чиниоца а не само као предмет политике. Желе да буду посредници између власти и српских бирача, па чак и њихови представници и браниоци пред опресивном и похлепном бирократијом. Њихов политички приступ је другачији. Они ће бити прва права политичка странка у Србији, јер траже подршку бирача, те отуда морају имати представнике у сваком граду и селу у земљи. Они не уживају ни владајући ауторитет либерала, ни породични углед и средства напредњака, те им само структурирана странка са својим годишњим заседањима, својим месним канцеларијама, годишњим доприносом, може омогућити дуговечност и успех на српској политичкој сце-

ни. Овај потпуно нови приступ напослетку ће им обезбедити неоспоран статус највеће српске политичке странке. Програм Радикалне странке, објављен 8. јануара у њеном листу *Самоуправа*, добро сажима њихове политичке идеје.¹³ Он се неће мењати током читаве политичке активности странке.

---

¹³ „– Унутра, слобода и народно благостање; споља, независност српског народа, ослобађање других српских фракција и сједињење са њима.

– За постизање овог двоструког циља развијати материјалне и моралне снаге народа, и то подизањем благостања кроз праведнију расподелу намета, а његов морални ниво кроз слободне институције.

– Зато позивамо на следеће реформе што је пре могуће.

Опште законодавство: ревизија Устава, са изузетком чланова који признају право династије Обреновић на круну и проглашавају православље државном вером.

Опште право гласа: сазивање и распуштање Скупштине у одређено време или када суверен сматра корисним да сазове или продужи заседање. Скупштина ће имати законодавну власт без ограничења. Периодично заседање Велике скупштине као уставотворне поводом ревизије Устава. Укидање Државног савета.

Администрација: образовати администрацију која је једноставнија, економичнија и способнија да испуни своју мисију. Сходно томе, укинути окружна начелства; управљати земљом кроз административне општине и срезове средствима непосредне администрације...

Правосуђе: изабрани судови у грађанским поступцима. Порота у кривичним или поправним; ускладити изборни систем са избором судија...

Финансије: потпуно укидање постојећег пореског система; усвајање прогресивног пореза на доходак по основу богатства и прихода грађана...

Јавно образовање: наставити са успостављањем обавезног општег образовања, у потпуности бесплатно...

Војска: за одбрану народне независности и остваривање тежњи Срба са највећом пажњом надzirати организацију, обуку и наоружавање Милиције. Сходно томе, стајаћа војска ће служити само као школа за Народну милицију...

Спољна политика: спољна политика мора бити вођена у складу са нашим политичким и економским интересима... Тренутно радити на федерацији балканских држава и нарочито тежити споразуму са Бугарском и Црном Гором. Ширити националне идеје у српским земљама које су још увек под страном влашћу (Турска). Подстицати патриотска осећања у српским покрајинама подложним страном утицају (Аустроугарска), стварати простора за производњу и трговину. Што се тиче наших односа са Бугарском, са којом нас спајају суседске и националне везе, настојати успостављању блиских политичких односа кроз заједничке институције. Анекс депеше коју је Патримонио (посланик у Београду) послао Шпилеру (Eugène Spuller), министру спољних послова, Београд 9.9.1889, Archives du Ministère des Affaires Etrangères (АМАЕ), Correspondance politique (СР), Serbie, vol. 10.

Тако се њене вође Никола Пашић, Аца Станојевић, Коста Таушановић, појављују на политичкој сцени почетком осамдесетих и њом доминирају до краја Великог рата.

Циљеви либерала и радикала су исти, ослобађање свих Срба. Ристић и Пашић, њихове вође, несумњиво су једни од најжешћих бранилаца српске независности и националног делања међу српским државницима. Но приступ им се разликује. Ристић сматра природним да га земља прати 1876, док Пашић усредсређује сву своју политичку активност на то да увери земљу како је неопходна заједничка борба. Неуспех у ослободилачким ратовима показује ограничења Ристићевог деловања, док ће рад радикала пола века касније бити награђен победом у балканским ратовима. Међутим, ове две партије суштински се разликују од напредњачке по русофилској политици и националном деловању.

Напредњаци, наследници Илије Гарашанина и кнеза Михаила Обреновића, уживају неоспорну предност због породичног угледа, али немају једнак домет. Незванични вођа ове друге генерације напредњака јесте кнез Милан Обреновић. Он је одрастао у Влашкој и донео је у Србију до тада непознате племићке манире. Његова политичка и финансијска неодговорност, због средстава и наслеђеног друштвеног статуса, новина је за земљу малих земљопоседника чија се скала вредности заснива на раду и штедњи. Интелигентан али сујетан и неповерљив, прек али без воље, обдарен способношћу политичке анализе али неспособан да закључке спроведе у дело и склон љубоморном чувању својих кнежевских прерогатива, Милан је несхваћен и омражен код политичке класе и Срба уопште. После 1878. он је заслужан за зближавање са Аустроугарском. Овај избор се намеће након уласка аустроугарских трупа у Босну и Херцеговину јула 1879. Од тада је за српску националну акцију отворен једино пут према југу. Али, плашећи се за опстанак на власти пошто су га напустили Руси, он се посве предаје аустроугарској дипломатији. Аустроугарски савез за њега није нужност